

- Podpora samotného žáka
(Vyzdvihnout pozitiva jeho práce, případně lehce zmínit negativa. Příklad: Škoda, že ses nedokázal začít už na začátku hodiny, zvládl bys toho více. Příště to určitě bude lepší.)
- Empatie a nabídnutí pomoci
(Příklad: Žák nedokáže přečíst náročné slovo, nenutím ho do opakovaného čtení a rovnou ho zastavím slovy: „Počkej, to je těžké slovo.“ Sama ho vyslovím a vybidnu k přečtení celé věty znovu. Pokud se mu to povede, pochválím, pokud nikoliv, neupozorňuji na nedostatky!)

Četba je pro naše žáky velmi náročnou činností, proto by vždy měla končit pozitivní motivací.

Střídání činností

Žáci mají problém s udržení pozornosti, nevydrží se něčemu dlouhodobě věnovat. S četbou je obecně poji nezám. Nelze s nimi například 20 minut diskutovat nad významem přečteného odstavce. Pro udržení jejich motivace často v průběhu hodin střídám činnosti. Pracujeme s textem kratšího rozsahu. Aktivitu kladu na žáky, ale i na sebe samotnou. Vyzývám žáky k hlasité četbě, ale i k tichému čtení. Nechávám je odpočinout, zavřít oči a přednáším sama. V průběhu textu kladu kontrolní otázky, abych se přesvědčila, že žáci přečtenému skutečně rozumí. Texty jim předpřipravuji. Žáci doplňují, podtrhávají, kroužkují, vypisují, spojují. Snažím se je navádět ke krátkému domýšlení příběhu ať už ústní či písemnou formou. Prolínám knižní předlohu s filmovou adaptací, tvořím křížovky a zařazuji většinou pro rozvoj slovní zásoby krátké hry. Střídání činností žáky aktivizuje a alespoň částečně navozuje chuť s textem pracovat a přemýšlet nad ním. Pokud ve vyučovací hodině čteme nahlas, snažím se v rámci možností vystřídat všechny žáky. Je výhodné, pokud učitel zná žáky i jejich čtenářské dovednosti, může k nim pak individuálně přistupovat. Ve škole se setkávám s žáky, kteří mají hlasitý a náležitý přednes, ale i s žáky, kteří prakticky slabikují, zadržávají se, zaměňují význam slov. Tyto žáky nemohu nechat příliš dlouho číst, jelikož je to netaktní vůči všem zúčastněným. Ostatní žáci by se mu mohli začít posmívat, je zbytečné poukazovat na neschopnost žáka, ale zároveň ho nemůžu z procesu čtení vyloučit, je třeba vyhledat jinou cestu (Příklad: četba kratší části v porovnání s ostatními žáky, individuální četba s žákem, odkaz na samostatnou domácí činnost, kterou mohou zpětně vyhodnotit). Pokud mají žáci k hlasité četbě zábrany, nenutím je, přečtu text sama a posléze je vyzvu alespoň k odpovědi na mou otázku. Žáky vyvolám příště. Pokud čte žák, u kterého plynulost četby výrazně vázne, zeptám se raději na význam přečteného, nebo uplynulou část shrnu, převyprávím, záleží na časových možnostech.

Rozsah textu

Rozsah textu by měl být závislý na možnostech a schopnostech konkrétních žáků či třídy. Ve třídách se setkávám s žáky, kteří jsou aktivními čtenáři (jedná se však bohužel o malé procento žáků), ale i s žáky, kteří nikdy nepřečetli jedinou knihu. V jedné skupině jsou tak čtenáři, kteří čtou plynle, a druzí slabikují, úrovně jejich čtenářských dovedností jsou tak diametrálně rozdílné. Učitel by měl k žákům přistupovat individuálně (nebo alespoň skupinově – záleží na počtu žáků ve třídách a možnostech učitele), tzn. připravit text i otázky k textu žákovi na míru. Na učitele to samozřejmě klade větší přípravu do hodiny, odezva je však jiná než při frontálním pojetí výuky. Práce s textem pak je přínosem pro každého žáka.

Rozvoj plynulosti četby v klasické vyučovací hodině je velmi náročný. Žáci se stydí, nechťejí poukazovat na své neúspěchy. Učitel musí vybrat text nižší náročnosti, ideální je tyto činnosti rozvíjet v literárních kroužcích, čtenářských dílnách nebo jiných literárních projektech, především v menších skupinách.

Hodnocení

U žáků s nízkou úrovní čtenářské gramotnosti je podstatné hodnotit především dílčí pokroky. V průběhu celé vyučovací hodiny využívám pozitivní slovní hodnocení, poukazuji sice na negativní výsledky, ale snažím se je opět správně nasměrovat. Za drobné pokroky a aktivitu žáky odměňuji „plusem“, za tři „plusy“ pak žáci získávají jedničku do žákovské knížky. V hodnocení známkami se snažím využívat škálu známek 1–3, pokud je zřetelné, že žáci jeví o činnost zájem. Pokud o ni zájem nejeví, jedná se o zpětnou vazbu pro učitele, že vnější motivace náležitě nefunguje. Špatné známky žáky nemotivují, proto se je snažím nevyužívat. Přihlížet se musí především k motivaci žáka a jeho chuti s textem i nadále pracovat. Zajímavé a náročné je pro ně také sebehodnocení nebo hodnocení svého spolužáka. Nabádám je k vyzdvížení pozitiv, ale i k uvědomění si chyb a snažím se, aby se na známce pro konkrétního žáka shodlo více jeho spolužáků.

5.6.2 Rozvoj slovní zásoby

Rozvoj slovní zásoby je významnou součástí snad každé hodiny českého jazyka ať už v úvodu, průběhu či závěru vyučovací hodiny. Rozvoj slovní zásoby se zkrátka prolíná celým vyučovacím procesem. Od jednoduchých strategií přecházím k těm složitějším, sleduji žáky a vyhodnocuji jejich schopnosti/vědomosti.